

molčalo in s tem podpiralo to demagogijo pobijalstva! Tako umetno ščuvajo in napravljajo spor med ljudstvom in učiteljstvom. Kadar „katoliško“ časopisje govori o šoli in učiteljstvu, tedaj rabi take-le psovke: Brezverska šola — brezversko učiteljstvo — učiteljska korumpiranamasa — napredna zalega, katere žitje in bitje je obrnjeno samo na žep — podleži — liberalna učiteljska banda — diabolični sebičnejši — samogoltnejši — brezvestni izkoriščevalci — prodane duše — zalega, ki jo gonijo najnižje želodčne sile — liberalna učiteljska tolpa — politiški bebeci — mleznobiti učiteljski pobje! — In neki drugi „katoliški“ ljudski list je med drugimi priobčil v letošnjem letu tudi take psovke: Demoralizirano učiteljstvo — banda učiteljstva — učiteljstvo je zoprno slovenskemu ljudstvu, kakor so mu zoprni cigani, ki so tudi brezdomovinci, dasi malo boljše vrste, kakor pa brezdomovinski liberalni učitelji — ti ničvrednejši — podle duše — gnoj itd., itd. — Sedaj pa se postavlja „Slovenec“ v pozo užaljene nedolžnosti in se čudi, da je naše potrpežljivosti konec in da smo začeli izvajati geslo: klin s klinom! — To je uspeh njegove provokacije, zato naj prime samega sebe za nos, ker je dobil to, kar je iskal!

„Veliko hujše pa je, če zadržno katoliško podjetje tako nekatoliško kloako tiska v izgubo.“

To naj bi si zapisali Slovenčevi moralisti na čelo in v spomin, kadar v „Slovenec“ nepošteno in krivično napadajo učiteljstvo in blatijo ves stan — brez izjeme. Interesantno bo pa, če pričnemo govoriti o brezplačnih izvodih „Slovenca“ in o njega deficitih, o katerih smo bolje informirani kakor „Slovenec“ o „Jutrovih“.

V isti notici,

ko pravijo Slovenčevi, da znaša dolg „Jutra“ 23.000 K, se malo bolj spodaj obračajo na naše uredništvo z vprašanjem: Koliko v resnici znaša dolg „Jutra“? — Logični bebeci! Zakaj rajši ne govorite o svojih dolgovih v tiskarni in pri „Slovenec“, o katerih ste saj dobro informirani? Povejte rajši o tem, da ne bomo mi imeli morebi slabšega mnenja o teh podjetjih — kakor je v resnici!

Zakaj ste pa kradli pri nas?

Gospodje, poštenjaki! Vi, ki ste katoliški, ste se li morali posluževati tatvine, da ste dobili šolske tiskovine iz „Učit. tiskarne“? Se li od tatvine preživljate, vi katoliški revolvermoralisti? Se li morate preživljati le s pomočjo bojkota v znamenju patriotizma, katolicizma in zakupništva javne morale?

Kaj smemo tiskati in česa ne smemo tiskati?

Tako se povprašujejo moralisti iz „Katoliške tiskarne“, na drugi strani so pa napredaj kakor javne vlačuge!

„Vdovsko društvo“ in „Učiteljski konvikt“ imata vsako leto svoj redni letni občni zbor. To je najvišja inštanca za odbora teh društev, zaradi tega je vse psovanje in zaletavanje katoliških farizejev in kloakarjev zaman in brezpomembno. Odgovor se daje tem, ki so v to upravičeni in so ga vredni!

„Največja oslarija.“

Norčevanje s slovenskim vseučiliškim vprašanjem od strani klerikalcev se nadaljuje. — V nedeljo je imel v Ljubljani dr. Sušteršič shod, na katerem je rekel, da je bil vseučiliški fond največja oslarija. Čudno pač, da je svoj čas v kranjskem deželnem zboru tudi on glasoval za „največjo oslarijo“ in čudno, da ni tudi fonda za „katoliško“ vseučilišče imenoval prav tako „največje oslarije“! To je pač klerikalna logika: K a k o r k o m u k a z e !

Umrlim tovarišem v spomin.

Danes nam je pod črto zmanjkalo prostora, tako hitro zori smrtna žetev... Skoro bi dejali: edina dobrotnica naša je smrt; vsaj ta je proti nam — pravična!

Priobčujemo doposlane nekrologe kar na tem mestu, da se ne zakasnimo z njimi in da tudi mi položimo na še sveže grobove skromno cvetko ljubezni in prijateljstva!

Anton Jeršinoviču v spomin.

Dne 13. marca 1911. leta je prominil Anton Jeršinovič, ravnatelj v pokouju. Bil je vzor učitelja, moč trdne volje, neizčrpne energije in neumorne delavnosti.

Za njim žaluje mesto Črnomelj in vsa Bela krajina. Po njegovih delih se lahko uvidi, kaj zamore ustvariti ljudski učitelj, ako mu bije srce za blagor naroda. V Beli Krajini se ni vršil čin, [pri katerem bi ne bil zaposlovan pokojnik. Lahko trdim, da je bil voditelj Bele Krajine on, ljudski učitelj — trpin!

Pokojni Anton je zagledal tuč sveta v Prečni pri Novem mestu dne 6. nov. 1845. Obiskoval je učiteljske v Ljubljani. Že v učiteljsku so spoznali njegove zmožnosti, zakaj peklican je bil že kot pripravnik na šolo pri sv. Jakobu v Ljubljani in to kot provizorični, pomožni učitelj, kjer je služboval pol leta.

Maturiral je leta 1861., ko je bil šele v 17. letu; zato je moral prositi ministrstvo, ki je njegovi prošnji tudi ugodilo, da je [b.] istega leta nastavljen kot provizorični učitelj v Črnomlju.

Poln mladeniških idej se je podal čez Gorjance v Belo Krajino ter se prijavil svetni oblasti, da nastopi svojo službo. Šele nekoliko dni pozneje se je predstavil Martinu Skubicu, dekanu v Semiču, kot nadzorniku konkordatnih šol.

Dekanu Skubicu pa ni bilo všeč, da se je 17 letni mladenič predstavil poprej svetni oblasti in potem šele njemu, dekanu in nadzorniku.

Prav rad je pokojnik pravil anekdoto iz svojega pričetnega službovanja: „S praznim želodcem in s praznim žepom sem se napotil osmi dan v Semič. Nič slabega sluteč, potrkam na dekanova vrata. „Noter!“ zadoni močan glas. Strahoma primem za kljuko, odprem ter se prav globoko poklonim, kakor je bilo takrat zaukazano, in se predstavim: Anton Jeršinovič, pomožni učitelj v Črnomlju. — Dekan namrži obrvi in jezno zarohni: „Kje ste bili poprej? Ali ne veste, da bi se morali najprej pri meni zglašiti? Danes Vas ne sprejemem. Pridite čez tri dni! — To Vam nalagam za kazen. — Hodite!“ — Potrt sem romal nazaj v Črnomelj, čez tri dni sem pa zopet capljal po blatu v Semič.“

Izpit učne usposobljenosti je napravil leta 1865.

Ko je prišel v Črnomelj, je bila šola že štirirazredna. Ravnatelj na tej konkordatni šoli je bil tedanj redni katehet Jernej Kosec. Pokojnik je služboval pod vodstvom štirih katehetov. Ko se je preselil njegov prvi svetni voditelj Josip Juvan v Gračevo, je bil imenovan dne 21. septembra 1871. leta Jeršinovič nadučiteljem.

Leta 1876. je postal okrajni šolski nadzornik za črnomljski okraj; leta 1895. pa je bil nadzornik za novomeški, kočevski in črnomljski okraj ter je bil kot tak do svojega vpokojenja 1902. leta.

Že v prvih letih svojega službovanja je zapazil pokojni Anton, da je Bela krajina jako zaostala na gospodarskem polju. Odločil se je izpopolniti svoje znanje posebno v sadjereji. Obiskoval je dva kmetijska tečaja, [in sicer po pol leta na Dunaju in v Mariboru.

Pod njegovim vodstvom se je vršilo zlahtno cepljenje dreves v črnomljskem okraju.

Vnet za napredek učiteljstva, je ustanovil leta 1875. okrajno učiteljsko društvo s sedežem v Črnomlju ter bil njegov prvi predsednik.

Za zasluge, ki si je jih pridobil na polju šolstva, ga je Belokranjsko učiteljsko društvo izvolilo svojim častnim članom. Svojo ljubav in naklonjenost pa mu je učiteljstvo pokazalo ob njegovi 25letnici nadzorništva s tem, da mu je poklonilo srebrni pokal.

Posebno je čislal učitelja, ki ni bil samo učitelj v šoli, ampak tudi izobraževalec naroda zunaj šole. Kar je zahteval od učiteljstva, to je ustvarjal tudi sam. S svojim zgledom je bodril tudi druge tovariše k delu.

Ustanovil je leta 1885. v Črnomlju posojilnico, katere delaven načelnik vkljub svoji boleznini je bil do smrti. Leta 1898. pa je zasnoval in postavil krasno posojilniško zgradbo, ki je kras mestu in monumentalni spomenik njegove neizčrpne delavnosti.

Nič manj krasna stavba, ki ovekovečuje njegovo marljivost, je Franc Jožefova šola v Črnomlju. Po njegovih zaslugah so jo odprli pouku leta 1890.

Mnogo krasnih šol, posebno ono v Metliki, so zidali pod njegovim nadzorništvom.

Kot ustanovnik in nje prvi načelnik prostovoljne požarne brambe ter kot ustanovni član, nekaj časa predsednik, tajnik in pevodja Čitalnice je skrbel, da dobita te dve društvi stalne, brezplačne prostore v posojilniški hiši.

Kar je ustvaril, vse stoji na trdni skali. Kar je bil pokojni Gangl, oče našega Engelberta, Metliki, to je bil Jeršinovič mestu Črnomlju. Bila sta voditelja, a zraven tega tudi marljiva, neumorna delavca.

Da zbudi veselje in življenje v meščanih, je pokojni Jeršinovič ustanovil „mestno godbo“ in bil tudi sam njen načelnik. Dostikrat je rekel: „Življenje brez petja, je pomlad brez cvetja.“

Vrhu vseh doslej omenjenih častnih mest je bil od leta 1880. pa do smrti odbornik in tajnik cestnega odbora. Nadalje je bil mnogoletni mestni odbornik in že v letih 1890. do 1894. član odseka za belokranjsko železnico.

Njegovo požrtvovalno delo je našlo povsod splošno priznanje.

Ko ga je vladar odlikoval z zlatim služnim križcem, so ga občine Črnomelj, Talčji Vrh in Loka izvolile leta 1893. častnim meščanom, oziroma občanom.

Ob priliki vpokojenja mu je bil podeljen častni naslov ravnatelja.

Zadnja leta njegovega službovanja mu je nadležna smrt prehlade potisnila palico v roke. H koncu življenja pa ga je posadila v voziček.

Največja uteha v njegovi boleznini so mu bili njegovi otroci in njegova soproga. Ginljivo je bilo videti, ko je oprt na rame svojega poedinega sina v častniški uniformi korakal po sobi.

Neizbrisen pa ostane vsakomur prizor pri neki vsečanosti, ko so ga dvignili junaški sinovi: stotnik Adolf, nadporočnik Gustav in poročnik Nac ter ugledni gimnazijski profesor Anton svojega ljubljene očeta v voz. Solze ginjenosti so stopile vsem navzočim v oči in vsakdo je moral priznati, da so vrli sinovi vredni vrliga očeta!

Razen prej omenjenih sinov je ostavil pokojnik še dve hčerki, ki sta obe preskrbljeni. Starejša je soproga nekega višjega uradnika, mlajša pa verna družica uglednega trgovca.

Za ljubljenim svojim možem žaluje še njegova mila soproga, verna spremljevalka njegova. Negovala ga je v vsej dolgoletni mučni boleznini tako milo in presrečno, kakor neguje mati svoje nad vse ljubljeno miljenče. Čast taki ženi!

Veličasten pogreb je pričal, kako obče spoštovan in priljubljen je bil pokojni Anton. Učiteljstvo mu je zapelo tri žalostinke, nagrobni govor pa je govoril metliški župan g. Jutraš, pokojnikov dober prijatelj.

Solnce je že davno zašlo in prvi tihi mrak je zagnil otožno pokopališče, ko so spustili rakev v hladno zemljo.

Pokojnik leži v kapeli, ki si jo je sam s svojim neumornim delom zaslužil.

A tudi v tega blagega moža so se zagajale klerikalne hijene!

Tako si, dragi tovariš, dokončal svoj tek zemeljskega bivanja! Prerano nam Te je ugrabila neizprosna smrt.

Še dolgo, dolgo bodo obrnjeni pogledi Tvojih otrok tja v Belo Krajino, kamor Te je dovela usoda pred polstoletjem kot 17 letnega mladeniča. Še dolgo bodo uhajale želje Tvojih sinov na domače ognjišče, kamor so se ponovno zbirali skoro vsako leto. Še dolgo bodo iskali žarkih Tvojih pogledov, ki so jih oživljajoče pozdravljali, kakor pozdravlja jutranje mlado solnce pomladne cvetove.

Ali Tvoja usta molče, Tvoje oko spava nevdramen sen in Tvoje srce počiva počitek trudnega potnika!

Ti spavaš!

Spavaj, dragi, spavaj pravičnika, saj namesto Tebe govore Tvoja dela. Posloviti se nam je od Tebe, dragi tovariš, z željo:

Naj Tebi v daljah lepše solnce sije, tam v daljnih daljah brez solza, dejanje polstoletno Tebi venec vije, Ti živel si za blagor naroda.

Saj Ti poznal za narod svoj si žrtev, bistril si um, preganjal strah in mrak, tovariš Tone, Ti za nared nisi mrtev, dejanj ne krjje Tvojih črn oblak!

In kadar spet ozeleni Dobra, zažvrgole škranček bo z višin, z njim narod glasno klical bo Ti: „Slava!“ nikdar Tvoj ne zamre spomin!

T i h o z o r.

† Pavle Šilc.

„Za menoj ne boš nič pisal, veš, ko bom umrl.“

„Seveda, ker boš ti za menoj, kaj, Pavle?“ je bil moj odgovor pred več kot petnajstimi leti, ko smo se imeli na Pivki z očetom Zamanom svoja shajališča pri mami na Dilcah, v Hraščah, v Šmihelu in Landolu, pri Piku in na Vei. Ubelskem, na Razdrtem in na Lozicah. Kjer je bil zraven Pavle, tam ni bilo brez zabave, brez smeha. Pristna ribniška natura je bil in nič zlobna. Vedno vesel, kratkočasen, navadno brez denarja, vendar ne preveč zadolžen. Dober organist in dober pevodja, vesten učitelj, zvest prijatelj... bil — moj Bog! — in zdaj Te ni več.

Ko smo se lani 5. avgusta v Novem mestu sešli popoldne delegatje pred zborovanjem delegacij Zaveze pri Tučku, kdo je bil bolj vesel kot Ti, Pavle? „Lej ga no — Pivčana!“ je bil stari pozdrav in potem spominov brez konca. Saj se nisva videla toliko let. S svojim ribniškim humorjem je prav izvrstno sodeloval, ko smo na posebno slovesen način mi — 25 letni veterani — praznovali „srebrno maturo“. Z njegovo gospo soprogo smo naslednji dan popoldne živeli samo nekdanjim časom, nekdanjim spominom. Kakor bi bil slutil, da se vidiva poslednjič.

Kamorkoli sva dregnila v prošlost, je bila veleinteresantna. Če sem ga vprašal, koliko je zaslužil kot direktorjev „skrivani“ v Kopru, se je moško odrezal: „En par podplatov“. Ko je mene podražil, koliko denarja sem imel v Stranah pri Posegi, kjer smo obirali pečenega petelina, sem moral priznati zopet: „En par dvojač“. Spominjala sva se, kako smo o velikonočnih počitnicah v Naklem poleg Škocijanskih lukenj jedli velikonočno jagnje pri gostoljubnem starinu duhovniku K., ki nas je prosil navzoče pevce, naj uberemo domačo pesem. In ubrali smo jo tako, da je pomagal celo slučajno navzoči slovenski renegat in sedanjim nemškutarski okr. šol. nadzornik prof. Sch. Le prerano se nam je bližala noč, in preko „lukenj“ se pa ponoči ne more čez Gabrk in Senožče pod Nanos. Zopet je bil Pavle v svojem elementu. Pokazal je nam tisto popoldne že prej mesto ob zeleni Reki, kjer je bil nekoč kopajočim se Tržačankam poskril obleko in se jim potem smejal v grmovju. Pozneje je poiskal čola župnika Š. in ustregel javkajoči laški gospodi — prav lahko.

Pavle je namreč služboval pod Vremšičo in kakor povsod tudi tukaj uganjal svoje čarobije. Rad je povedal, kako se mu je godilo med Kočevarji. Bil je namreč izboren violinist in našel prvo leto po dovršeni maturi ugodno mesto v Kočevju. Pozneje ga niso marali, ker je bil zaveden, odločen Slovenec. V Žireh je bil tudi starosta Sokola.

Kakor v Vremah se je tudi pozneje na Pivki zbral okrog njega zbor prijateljev, med temi tudi pisec teh vrstic, ki zadnjič v dolenski metropoli nisem mogel drugače, nego da sem ga podražil: „Kako pa tedaj v Hrenovicah, ko si končal „credo“ pete maše pri „homo factus est“, t. j. približno na sredi?“ (Pavle je namreč za blagoslovljenje novih zvonov komponiral sam novo latinsko mašo ter končal svoj umotvor do „credo“ prav na sredi. To ga ni spravilo prav nič v zadrego). „Tako znamo pri nas!“ Župnik je bil hud, češ: drugod pojejo o takih prilikah „credo“ do konca. — „Pri tej maši ne.“ — Zakaj ne? — „Ker ga nima“. Tedaj se je začela pesemca na drugem koncu.

Natančno mi je povedal, kako se je poslovil od Hrenovic in se uvedel v Žiri. Njegova gospa soproga se je uprav dražestno nasmehnila, ko sem ga vprašal v Novem mestu pri Zvezdi, kako je segal v roko ob slovesu iz Hrenovic prijateljem in prijateljicam na Dilcah, v Hraščah, Landolu, Šmihelu, Hrenovicah, Hruševju, pri Piku i. t. d. — „Prav lahko“, je bil odgovor in tudi sam se je nasmehnil. Zupal mi je, da si je slednjič gmotno opomogel in pogledal svojo soprogo. Vsi smo se umeli. Dne 7. avgusta 1910 je v Bršljinu zazvižgal vlak na Strazo, trčila sva poslednjič, želeč si